

ONDERWERP Resultaten deel 1 Onderzoek ROM/UU naar maatschappelijke vormen van ondernemerschap
DATUM 12-01-2023
VAN Robert Strijk
AAN Provinciale Staten

Essentie / samenvatting:

Met dit memo worden de resultaten gedeeld van het eerste deel van een breder onderzoek van ROM Utrecht Region/Universiteit Utrecht naar maatschappelijke vormen van ondernemerschap. Met het onderzoek wordt een antwoord gevormd op de Motie van de Provinciale Staten 'Geef iedere Utrechter de kans op ondernemerschap'. Dit eerste deel, dat theoretisch van aard is, wordt alvast ter kennisname gestuurd, omdat de Staten zich heel belangstellend hebben getoond. In het tweede kwartaal wordt het tweede deel gestuurd met meer praktische handelingsperspectieven. In de bijlage treft u de integrale resultaten aan van het eerste deel van het onderzoek.

Doel onderzoek

Het doel van het onderzoek is om de mogelijkheden te verkennen voor het stimuleren van maatschappelijke vormen van ondernemerschap middels medewerkersparticipatie. Deze verkenning dient om meer expertise op te bouwen binnen de ROM voor nieuwe vormen van ondernemerschap. De verkenning omvat onderzoek naar verschillende vormen van medewerkersparticipatie. Het onderzoek staat onder leiding van hoogleraar Erik Stam van de Universiteit Utrecht, die ook de schrijver is van het rapport 'Making employee ownership work in startups and SMEs'. De Universiteit Utrecht is gevraagd om in dit kader haar onderzoek te verdiepen voor de regio Utrecht.

Het onderzoek is flankerend aan de extra capaciteit die binnen de ROM Utrecht Region wordt vrijgemaakt om deze expertise binnen de eigen organisatie op te bouwen. Het gaat daarbij enerzijds om het uitzoeken van een aantal juridische en financiële vraagstukken (o.a. regelgeving fondsen), maar ook om meer inzet op het organiseren van cursussen voor bedrijven, klankbord met andere (maatschappelijke) investeerders en opbouw van de benodigde expertise bij de huidige medewerkers

Onderzoeksvragen

Er zijn zeven te beantwoorden onderzoeksvragen opgesteld:

1. Welke vormen van medewerkersparticipatie zijn er?
2. Wat zijn de effecten van medewerkersparticipatie op bedrijfsprestaties, economie en samenleving?
3. Hoe prevalent is medewerkersparticipatie in de regio Utrecht?
4. Wat zijn goede voorbeelden van medewerkersparticipatie in de regio Utrecht?
5. Welke dienstverlening rond medewerkersparticipatie is er in de regio Utrecht?
6. Hoe kan medewerkersparticipatie in de regio Utrecht gestimuleerd worden?
7. Wat is de rol van de ROM Regio Utrecht hierbij?

Met het opgeleverde deel 1 worden onderzoeksvragen 1 en 2 beantwoord. Het nog op te leveren deel 2 zal antwoord geven op de overige onderzoeksvragen.

Resultaten

De resultaten van deel 1 bevatten enerzijds een beschrijving van de verschillende vormen van medewerkersparticipatie in Nederland, anderzijds wordt ingegaan op de effecten van medewerkersparticipatie op basis van wetenschappelijke literatuur.

Vormen van medewerkersparticipatie in Nederland

Medewerkersparticipatie omvat alle instrumenten die medewerkers een vorm van eigenaarschap bieden van het bedrijf waarbij zij werken. Bij bijvoorbeeld winstdelingsregelingen, bonusconstructies en virtuele aandelen is geen sprake van medewerkersparticipatie, omdat deze regelingen medewerkers geen eigenaarschap bieden.

Er zijn twee hoofdvormen van medewerkersparticipatie:

- Coöperaties van medewerkers, waarbij de medewerkers gezamenlijk eigenaar zijn van het bedrijf.
- Bedrijven met aandelen van medewerkers, waarbij de medewerkers in meer of mindere mate economische rechten en zeggenschapsrechten hebben. Dan kan het gaan om economisch eigendom van aandelen, aandelen certificaten, stemrechtloze aandelen, aandelenopties en reguliere aandelen.

Effecten van medewerkersparticipatie

Medewerkersparticipatie lijkt positieve effecten te hebben op medewerkers, ondernemingen en de economie¹:

Effecten op prestaties van medewerkers:

Internationaal onderzoek laat zien dat medewerkersparticipatie personeelsverloop en verzuim kan reduceren, de loyaliteit en het werkplezier van medewerkers kan verhogen, en ertoe kan leiden dat medewerkers zich meer inzetten.

Effecten op prestaties van ondernemingen:

De eerdergenoemde positieve effecten van medewerkersparticipatie op de prestaties van medewerkers kunnen indirect bijdragen aan de algehele prestaties en productiviteit van het bedrijf. Zo kan een lager personeelsverloop bijvoorbeeld (lange termijn) investeringen in menselijk kapitaal (denk aan investeringen in opleidingen voor werknemers) makkelijker maken. Een grotere betrokkenheid op de werkvloer kan de sociale cohesie in een bedrijf bevorderen en leiden tot meer of beter geleverd werk. Werknemers in bedrijven met medewerkersparticipatie doen meer suggesties, wat innovatie ten goede kan komen.

Medewerkersparticipatie kan ook een direct positief effect hebben op bedrijfsprestaties en productiviteit. Daarbij valt te denken aan winsttoename, verhoging van de aandelenprijs en hogere omzet-, personeels- en brutowinstgroei. Daarnaast blijken bedrijven met medewerkersparticipatie grotere overlevingskansen te hebben en een grotere werkzekerheid te kennen.

Effecten op economie:

Omdat medewerkersparticipatie bedrijven helpt in het aantrekken en behouden van talent en met de bedrijfsvoering, wordt het starten en met name doorgroeien van een nieuw bedrijf beter mogelijk gemaakt. Deze succesvolle startups kunnen vervolgens weer een belangrijke aanjager voor daaropvolgende startups zijn. Zo kunnen ze een rolmodel zijn voor de nieuwe generatie ondernemers. Ook starten succesvolle ondernemers vaak nieuwe startups of investeren ze in andere opkomende bedrijven. Op die manier kan medewerkersparticipatie bijdragen aan een beter ecosysteem/klimaat voor ondernemerschap. Daarnaast kan medewerkersparticipatie leiden tot een lagere vermogensongelijkheid en een stabielere en weerbaardere economie, omdat het de werkzekerheid en overlevingskansen van bedrijven vergroot.

Planning vervolg

Waar met de oplevering van deel 1 de belangrijkste inzichten uit de literatuur over medewerkersparticipatie in beeld zijn gebracht, zal deel 2 ook handelingsperspectieven meegeven. Dit tweede deel wordt in het tweede kwartaal opgeleverd. Via een representatieve enquête wordt dan antwoord gegeven op de vraag in welke mate medewerkersparticipatie in Nederland voorkomt. Daarbij wordt (voor zover mogelijk) ingezoomd op de regio Utrecht. Tevens worden via interviews goede voorbeelden gegeven van medewerkersparticipatie en welke dienstverlening bestaat, waarbij ook wordt gevraagd naar eventuele obstakels die ondernemers en dienstverleners zien rondom medewerkersparticipatie. Op basis daarvan zullen in deel 2 aanbevelingen worden gedaan over de mogelijkheden om medewerkersparticipatie te stimuleren, en wat de rol van de ROM Utrecht Region hierin kan zijn.

¹ Een slag om de arm daarbij is wel dat het meeste onderzoek naar de effecten van medewerkersparticipatie uit de VS komt.